

MULTIMODAL SAVODXONLIK NOFILOLOGIK YO'NALISHDA TAHSIL OLAYOTGAN TALABALARNING TIL O'RGANISH KOMPETENSIYASI SIFATIDA

Bo'ltakova Mohinur Shuxratboy qizi,
tayanch doktorant, moonlightbultakova@gmail.com
Guliston Davlat Universiteti

Annotatsiya: Raqamli texnologiyalar davrida oliy ta'lim axborot va ma'lumotni qayta ishlashning yangi usullariga moslashishi kerakligi zamon talabi bo'lmoqda. Ushbu maqola texnika yo'nalishi talabalari uchun multimodal savodxonlikning muhim kompetensiya sifatidagi rolini o'rganadi va uning oliy ta'limga integratsiyalashuvini ta'kidlaydi. Maqola talabalarning elektron platformalarda multimodal kontentni talqin qilish, ishlab chiqarish va tanqidiy baholash qobiliyatini o'rganadi.

Kalit so'zlar: multimodal savodxonlik, akademik kompetensiyalar, raqamli ko'nikmalar, texnologik moslashuv

МУЛЬТИМОДАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ КАК КОМПЕТЕНЦИЯ В ИЗУЧЕНИИ ЯЗЫКА ДЛЯ СТУДЕНТОВ, ОБУЧАЮЩИХСЯ ПО НЕФИЛОЛОГИЧЕСКИМ СПЕЦИАЛЬНОСТЯМ

Аннотация: В эпоху цифровых технологий высшее образование должно адаптироваться к новым методам обработки информации и данных. Данная статья исследует роль мультимодальной грамотности как важной компетенции для студентов технического направления и подчеркивает ее интеграцию в высшее образование. Статья исследует способность студентов интерпретировать, создавать и критически оценивать мультимодальный контент на электронных платформах.

Ключевые слова: мультимодальная грамотность, академические компетенции, цифровые навыки, технологическая адаптация

MULTIMODAL LITERACY AS A LANGUAGE LEARNING COMPETENCY FOR STUDENTS STUDIING IN NON-PHILOLOGY

Abstract: In the era of digital technologies, it is a requirement of the times that higher education must adapt to new methods of information and data processing. This article examines the role of multimodal literacy as a vital competence for technical students and emphasizes its integration into higher education. The article examines students' ability to interpret, produce, and critically evaluate multimodal content on electronic platforms.

Keywords: multimodal literacy, academic competencies, digital skills, technological adaptation

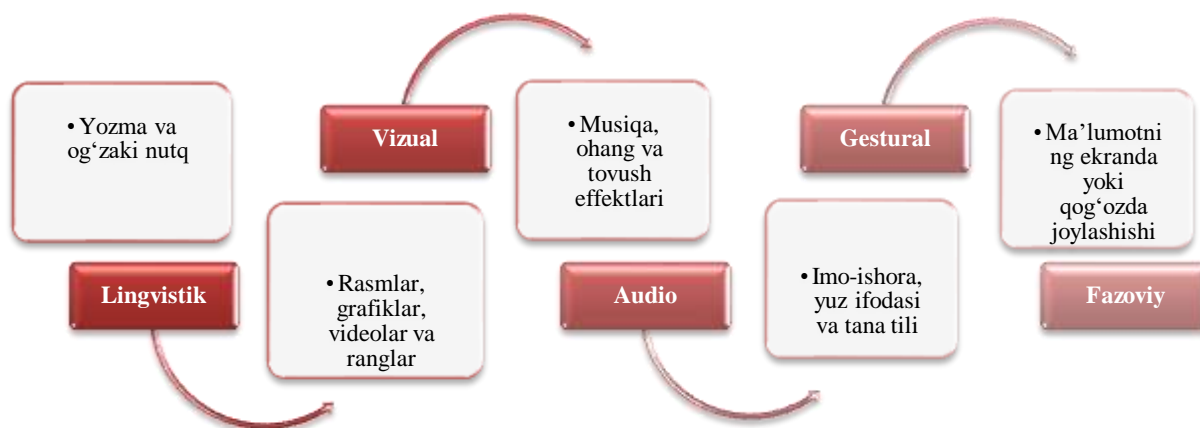
KIRISH

Savodxonlik har doim insonlarning muloqot qilish, axborotni qayta ishlash va jamiyat bilan aloqada bo'lish qobiliyatini shakllantirishga xizmat qilish orqali ta'limning asosiy bo'g'ini bo'lib kelgan. Yigirma birinchi asrda savodxonlikning ta'rifi o'qish va yozishga an'anaviy e'tibordan tashqariga chiqib, kengroq kompetensiyalarni qamrab oldi. Texnologiyalarning tez rivojlanishi va axborotning tobora ortib borayotgan raqamlashtirilishi yanada dinamik va moslashuvchan savodxonlik ko'nikmalariga o'tishni taqozo etmoqda. Natijada, insonlar matn, vizual, audio va raqamli media kabi turli xil aloqa usullari orqali kontentni boshqarish, talqin qilish va yaratish qobiliyatini rivojlantirishlari kerak. Bu o'zgarish an'anaviy savodxonlik amaliyotlarini chetga surib multimodal savodxonlikning paydo bo'lishiga zamin yaratdi [1].

Raqamli savodxonlik raqamli texnologiyalarni tanqidiy baholash va ulardan samarali foydalanish qobiliyatini o'z ichiga oladi, multimodal savodxonlik esa turli xil aloqa shakllari orqali ma'noni talqin qilish va yaratish qobiliyatini anglatadi. Multimedia kontent, elektron platformalar va interaktiv raqamli vositalarning tobora ko'payib borishi multimodal savodxonlikni oliy ta'lim talabalari uchun muhim kompetensiya ekanligini isbotladi. Talim muhiti axborot tarqatishning turli usullarini o'z ichiga olganligi sababli, talabalarni murakkab, ko'p funksiyali matnlar bilan ishlash uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan jihozlash zarurati ortib bormoqda [2,3].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Multimodal savodxonlik matn, tasvirlar, audio, video va raqamli media kabi bir nechta usullar orqali ma'noni talqin qilish, yaratish va yetkazish qobiliyatini anglatadi. Asosan o'qish va yozishga qaratilgan an'anaviy savodxonlikdan farqli o'laroq, multimodal savodxonlik ma'noning ko'pincha vizual, eshitish va matnli elementlarning kombinatsiyasi orqali yetkazilishini ta'minlaydi. Multimodal savodxonlik — bu ma'lumotni turli kanallar (rejimlar) orqali qabul qilish va uzatish qobiliyatidir. Bunga quyidagilar kiradi [4,5]:

1-rasm. Multimodal savodxonlikning ma'lumot uzatish kanallari

Bu kengroq ko'lam bugungi raqamli landshaftda harakatlanish uchun juda muhimdir, bu yerda muloqot ko'pincha uzluksiz birlashtirilgan turli xil media shakllarini o'z ichiga oladi.

NATIJA

Multimodal muloqot zamonaviy ta'limda talabalarning ishtiroki va tushunishini oshirish orqali muhim rol o'ynaydi. Pedagogik sharoitlarda multimodal matnlarning integratsiyasi tanqidiy fikrlash va ijodkorlikni rag'batlantiradi, bu esa talabalarga turli formatlarda kontentni tahlil qilish va yaratish imkonini beradi. Ta'lim muassasalari tobora ko'proq raqamli va interaktiv resurslarni qo'llayotganligi sababli, multimodal savodxonlikni rivojlantirish talabalarni turli xil muloqot ko'nikmalari talab qilinadigan akademik va professional muhitlarga tayyorlash uchun juda muhim ahamiyat kasb etadi. Quyida multimodal savodxonlikning asosiy elementlari va qo'llanilishini keltirib o'tamiz (1-jadval):

Jadval 1

Multimodal savodxonlik

<i>Ta'rif</i>	Bir nechta usullardan foydalangan holda xabarlarni talqin qilish, tahlil qilish va ishlab chiqarish qobiliyati
<i>Asosiy elementlari</i>	Vizual savodxonlik, audio-vizual integratsiya, fazoviy tushunish, tanqidiy savodxonlik
<i>Asosiy usullari</i>	Matn, tasvirlar, imo-ishoralar, tovushlar, fazoviy tartiblar
<i>Asosiy kompetensiyalari</i>	Multimodal matnlarni tushunish, ma'no berish uchun usullarni birlashtirish
<i>Odatdagi ilovalar</i>	Infografika, video insholar, raqamli hikoya qilish, multimedia taqdimotlari
<i>Ta'limda qo'llanilishi</i>	Izohlab o'qish, hamkorlikdagi media loyihalari, tanqidiy kontent yaratish

Bizning maqolamizda multimodal savodxonlik atamasi yangi aloqa vositalarida o'qish, tinglash, javob berish va multimodal va raqamli artefaktlarni yaratish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni ifodalash uchun ishlatiladi. O'qitish har doim multimodal bo'lib kelgan, chunki muloqot og'zaki yoki yozma so'zlar, visual tafakkur, imo-ishoralar, holat, harakat, tovush yoki sukunat orqali turli xil ma'no turlariga e'tibor berishni talab qiladi. Multimodal matn ishlab chiqarish turli madaniyatlar va jamiyatlardagi ko'plab odamlar uchun kundalik hayotning markaziy qismiga aylandi. Bunga internet va mobil texnologiyalar orqali tasvirlar, musiqa, video o'yinlar, ilovalar va boshqalar kabi raqamli kontentni ishlab chiqarish va almashishning osonligi yordam berdi.

Multimodal savodxonlikni o'rganish rivojlanayotgan tadqiqot sohasi bo'lib, o'qish va yozish kamdan-kam hollarda alohida ko'nikmalar sifatida qo'llanilishini, balki ko'pincha raqamli kontekstlarda multimodal matnlardan foydalanish bilan chambarchas bog'liqligini tan olishdan boshlanadi. Bu soha savodxonlikni endi shunchaki alohida o'qish va yozish ko'nikmalari sifatida emas, balki ko'pincha raqamli muhitda turli vizual va audio elementlardan foydalanish bilan chuqur bog'liq degan asosiy fikrdan kelib chiqadi. Zamonaviy jamiyatda talabalar internetda, ijtimoiy tarmoqlarda va vizual vositalarda multimodal muloqotning ko'plab

shakllariga duch kelishadi, bu esa til o'rganishda multimodal savodxonlikni o'qitishning muhimligini ta'kidlaydi. Xorijiy tillarni o'rgatishda raqamli vositalar va multimodal savodxonlikning integratsiyasi an'anaviy o'qitish va o'rganish usullarini o'zgartirdi. Til o'qituvchilari endi yanada qiziqarli va dinamik o'rganish tajribasini osonlashtirish uchun multimedia taqdimotlari, onlayn munozara forumlari va interaktiv o'quv platformalari kabi turli xil raqamli resurslardan foydalanadilar.

Tizimli multimodal o'rganish tajribalarini joriy etish talabalarga tanqidiy tahlil ko'nikmalarini rivojlantirish, raqamli kontent yaratish qobiliyatini oshirish va multimodal muloqot bilan yanada samaraliroq aloqada bo'lish imkonini beradi. Multimodal savodxonlikni til o'rganishga samarali integratsiyalash uchun pedagogik o'zgarishlar zarur. Kope va Kalantzis an'anaviy matnga asoslangan o'rganishdan tashqari vizual, audio va raqamli usullarni ham o'z ichiga olgan ko'p savodxonlik pedagogikasini qo'llab-quvvatlaydilar. Bu o'qituvchilardan raqamli hikoya qilish, hamkorlikdagi multimedia loyihalari va multimodal matnlarni tanqidiy tahlil qilish kabi interaktiv o'qitish usullarini qo'llashni talab qiladi. Bundan tashqari, Uolsh o'qituvchilarning, talabalarning multimodal kontent bilan aloqasini mustahkamlashdagi rolini ta'kidlaydi, bu ularning nafaqat mazmunli multimodal matnlarni iste'mol qilishlarini, balki ular bilan tanqidiy aloqada bo'lishlarini va yaratishlarini ta'minlaydi. Aleksandr va boshqalar talabalarning bir nechta muloqot usullarini samarali integratsiya qilish qobiliyatini baholash uchun video insholar, interaktiv taqdimotlar va raqamli portfoliolar kabi multimodal topshiriqlarni kiritishni taklif qilishadi. Bundan tashqari, shakllantiruvchi baholashlar, tengdoshlar tomonidan ko'rib chiqishlar va o'zini o'zi tahlil qilish mashqlari talabalarga multimodal muloqotni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Tizimli multimodal o'rganish tajribalarini o'quv dasturlariga kiritish va innovatsion baholash strategiyalarini qo'llash orqali oliy ta'lim muassasalari talabalarni zamonaviy raqamli aloqa landshaftlarida harakatlanish uchun zarur bo'lgan kompetentsiyalar bilan yaxshiroq jihozlashlari mumkin. Ushbu tavsiyalar raqamli va multimodal savodxonlik haqidagi kengroq muhokamalarga mos keladi va talabalarni yigirma birinchi asrning muhim ko'nikmalarini rivojlantirishda qo'llab-quvvatlash uchun keng qamrovli pedagogik strategiyalarga ehtiyojni kuchaytiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, multimodal savodxonlik nofilologik yoʻnalishdagi talabalar til oʻrganish kompetensiyasini yanada kengroq va interfaol shaklda rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu kompetensiya tilni nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan zamonaviy kommunikatsiya vositalari yordamida samarali oʻrganish va qoʻllashni taʼminlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Alexander B, Adams Becker S, Cummins M, et al. Digital Literacy in Higher Education, Part II: An NMC Horizon Project Strategic Brief.
2. Cope B, Kalantzis M. "Multiliteracies": New Literacies, New Learning. *Pedagogies: An International Journal*. 2009;
3. Kassis N, Carneir R. Digital Literacy-The Evolution of the 21st Century Literacies.
4. Rod P, Jamie M. Critical Literacy and Semiotic Juxtaposition: The Possibilities of Multimodal Pedagogy in Korea. *STEM Journal*. 2021; 22(2): 73–92.
5. Walsh M. Multimodal literacy: What does it mean for classroom practice? *The Australian Journal of Language and Literacy*. 2010; 33(3): 211–239.